

172/85

JONAS VUYANI MABHANI

EN

DIE STAAT

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPÈLAFDELING)

In die saak tussen:

JONAS VUYANI MABHANI

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

CORAM: JOUBERT, BOSHOFF, ARR et NESTADT, Wn AR

VERHOOR: 3 Maart 1986

GELEWER: 17 Maart 1986

U I T S P R A A K

NESTADT, Wn AR

Die appellant is as beskuldigde 2, saam met
beskuldigde 1, in die Witwatersrandse Plaaslike Afdeling

aan

aan moord (met versagtende omstandighede) skuldig bevind.

Hulle is elkeen tot twaalf jaar gevangenisstraf gevonniss.

Appellant is ook op klagte 2 aan roof skuldig bevind. Ten opsigte van hierdie misdaad is hy 'n verdere een jaar gevangenisstraf opgelê. Dit is gelas dat sy twee vonnisse saamlopend uitgedien moet word. Hy kom tans in hoër beroep teen sy skuldigbevinding aan moord nadat die nodige verlof hom deur die verhoorhof toegestaan is. Die aansoek om ook teen die skuldigbevinding aan roof te appelleer is geweier en hierdie aspek van die saak is nie verder gevoer nie.

Die volgende blyk uit die getuienis. Om ongeveer 9.30 uur op die aand van 14 Julie 1984 het die oorledene Ganda Mokushana, 'n 26 jarige Swartman, in die veld

naby

naby die Vosloorus Stadium in die distrik van Boksburg in 'n voorval met beskuldigde 1, wat deur appellant vergesel is, betrokke geraak. Gedurende die loop daarvan is hy wederegtelik aangerand, meer besonderlik deur die toediening van twee steekwonde. Een was 'n 2 cm. steekwond aan die linker nekwortel en die ander 'n 3 cm. steekwond net bo die tepellyn. Laasgenoemde het blykbaar die eerste gedeelte van sy aorta deurgesteek en dit het tot inwendige bloeding gelei. As gevolg hiervan is hy oorlede.

Die vraag wat beslis moet word, is of die bevinding van die verhoorhof dat appellant saam met beskuldigde 1 aan die moord deelgeneem het, korrek is al dan nie. Die antwoord hang af van watter rol, indien

enige

enige, hy, ten opsigte van oorledene se dood, gespeel
het. In dié verband is 'n sekere Benjamin Ramashala se
getuienis, namens die Staat, van belang. Hy het te
kenne gegee dat hy in die veld gestap het toe hy oor-
ledene, beskuldigde 1 en 'n derde persoon ongeveer 10 m
voor hom opgemerk het. Hy het nie gesien hoe oorledene
aangerand of gesteeek is nie. Hy het egter gewaar dat be-
skuldigde 1 en die ander persoon hom aan weerskante van sy
bo-arms gehou het en dat elkeen in besit van 'n mes was.
Oorledene, wie se bors bebloed was, het geworstel om hom
te bevry, maar kon nie. In 'n stadium het die derde persoon
oorledene gelos. Hy het die getuie genader, nog steeds
met 'n mes in sy hand, en R22,00 kontant uit sy hemsak ge-
vat

vat. Dit is op dié wyse dat hy beroof is.

Kort gestel, appellant se getuienis was dat hy en beskuldigde 1 op pad huistoe van 'n smokkelkroeg die oorledene in die veld teëgekom het. 'n Woordewisseling het tussen oorledene en beskuldigde 1 ontstaan. Die oorledene het 'n mes uitgehaal. Beskuldigde 1 het ook 'n mes te voorskyn gebring en oorledene daarmee gesteek. Appellant het gepoog om beskuldigde 1 weg te trek maar hy het weer na oorledene (dws. vir 'n tweede keer) gesteek alhoewel hy onseker is of hy hom getref het. Appellant het daarin geslaag om beskuldigde 1 se arm te gryp en op sy voorstel is hulle toe weg. Hy het ontken dat hy Ramashala beroof het. Trouens, hy het hom glad nie die

aand

aand gesien nie. Hy het geen mes besit nie. Ek moet meld dat beskuldigde 1 in sy getuienis ontken het dat hy in enige voorval met oorledene betrokke was maar dit is onnodig om verder hieroor uit te brei.

Dit is voor die hand liggend dat, op sy relaas, appellant glad nie in die aanval op oorledene betrokke was nie; inteendeel het hy dit probeer verhoed. Op hierdie basis het hy geen deelname aan die moord gehad nie. Die verhoorhof het egter Ramashala se getuienis aanvaar en, by implikasie appellant s'n, waar dit daarmee gebots het, verworp. Dit het 'n bevinding behels dat beskuldigde 1 se makker appellant was. Op grondslag van hierdie geloofwaardigheidsgevolgtrekking is dit verder beslis dat, al

word

word dit aanvaar dat beskuldigde 1 eerder as appellant oorledene daadwerklik gestee het, hy daarvoor verantwoordelik is deurdat hulle twee ter uitvoering van 'n gemeenskaplike oogmerk om hom te vermoor, opgetree het.

Die eerste vraag wat oorweging verg, is die korrektheid al dan nie van die geloofwaardigheidsbevinding.

Namens appellant is dit deur mnr Schutte op verskeie gronde aangeval. Dit is beklemtoon dat Ramashala 'n enkele ooggetuie was. Dit is aan die hand gedoen dat sy getuienis in verskeie opsigte vir kritiek vatbaar is en meer in besonder in die volgende opsigte. Hy was onder die invloed van drank en besig om van die polisie te vlug; aanvanklik het hy getuig dat terwyl hy op pad was, hy

gesien

gesien het hoe oorledene gesteeek is, maar later het hy homself gekorregeer deur te erken dat hy nie enige steekery in werklikheid gesien het nie; hy het aangeneem dat dit appellant is wat aan die voorval deelgeneem het aang sien hy die appellant "vandag in die hof sien"; op grond van sy vorige kennis van beskuldigde 1 het hy hom as een van die aanvallers herken maar tog kon hy nie sê of beskuldigde 1 'n blanke of 'n swarte was nie; ongeag dat hy beweer dat die gebied goed verlig is, neem hy aan dat die slagoffer swart was bloot omdat dit 'n swart gebied is; dit is onwaarskynlik dat hy die aanvallers gelate sou genader het met 'n houding van "let what is going to happen, happen".

In die lig hiervan is aangevoer dat sy getuienis onbe-

troubaar

troubaar was. Stawing vir appellant se relaas was, so is dit verder betoog, die getuienis van Johanna Ngwenya, wat ook deur die Staat geroep is. Sy het in haar hoofgetuienis erken dat toe appellant dieselfde aand direk na die voorval dit aan haar gerapporteer het, hy gesê het dat hy beskuldigde 1 se aanval op oorledene probeer keer het. Dit strook met sy weergawe en dien as weergawing van 'n aantyging van 'n onlangse versinsel. Deur geen gewig hieraan te verleen nie, sou die hof a quo gefouteer het. Selfs was die bevinding dat appellant Ramashala beroof het geregverdig, het die verhoorhof hom wanvoorgelig deur daarvan af te lei dat die aanval op die oorledene ook daarop gemik was om hom te beroof (en der-

halwe

halwe dat die appellant aan die aanval op hom deelgeneem
het).

Ek kan met hierdie betoog nie saam stem nie.

Heelwat van die kritiek wat teen Ramashala ge-opper word,
val weg as dit in ag geneem word dat appellant self hom
op die toneel van die misdaad geplaas het. Met ander
woorde, identiteit is hier nie in geskil nie. Die per-
soon wat volgens Ramashala saam met beskuldigde 1 was,
kon slegs appellant gewees het soos appellant in kruis-
ondervraging erken het. Wat op die toneel gebeur het, is
die eerste struikelblok wat teen appellant staan, dat hy
noodwendig gebonde is aan die bevinding dat hy Ramashala
beroof het. Dit bring mee dat laasgenoemde se weergawe

aanvaar

aanvaar moet word. Na my mening geld dit nie net ten opsigte van die gebeure tussen Ramashala en appellant nie, maar ook ten opsigte van oorledene. Die voorval kan nie in aparte afdelings geskei word nie. Op hierdie benadering volg dit dat appellant 'n mes gehad het en dat hy oorledene beetgehad het in die omstandighede soos alreeds beskryf.

In iedere geval, al is die heroorweging van die botsende relase oor hoe oorledene gestek is geregverdig, kan ons met die verhoorhof se feitebevinding in dié verband nie ingryp nie. Alhoewel die verhoorregter nie uitdruklik meld dat Ramashala 'n enkele ooggetuie is of dat die versigtigheidsreël toegepas moet word nie, is dit duidelik dat hy dit moes besef het. Hy sê dat hy deur

hom

hom beïndruk is. Die getuienis van 'n enkele ooggetuie
 hoef nie sonder gebreke te wees nie (S v Sauls & Others,
 1981(3) SA 172 (A) te 180). Sy toegewing dat hy die werk-
 like stekery nie gesien het nie is, in 'n mate, 'n waarborg
 van sy eerlikheid. Die beligting en sy afstand van be-
 skuldigde 1 en appellant was sodanig dat sy waarnemings-
 vermoëns nie te betwyfel is nie. Alhoewel hy erken dat
 hy sterk drank die aand gedrink het, ontken hy dat dit
 hom beïnvloed het. Daar bestaan geen rede om dit te ver-
 werp nie.

Daar is verskeie swakhede in appellant se ge-
 tuienis. Ek noem enkele voorbeelde daarvan. Ex hypo-
thesi is sy ontkenning dat hy Ramashala beroof het vals.

Dit

Dit is aan beskuldigde 1 namens hom gestel dat hulle vroeër die aand die oorledene teëgekom het en dat beskuldigde 1 in 'n voorval met hom betrokke geraak het. In sy getuigenis, egter, verklaar hy dat hy nie weet of dit dieselfde persoon was al dan nie. Appellant se weergawe van die verslag aan Ngwenya was dat beskuldigde 1 beweer het dat hy 'n persoon beseer het. Dit moet vergelyk word met wat aan beskuldigde 1 gestel is toe hy namens appellant kruisondervra is, naamlik, dat hy erken het dat hy iemand gedood het. In sy artikel 115 pleitverduideliking beweer die appellant dat hy nie die voorval aan die polisie gerapporteer het nie (iets wat op sigself teen sy weergawe tel) omdat hy vir sy lewe gevrees het nadat beskuldigde 1

hom

hom gedreig het. In sy getuienis egter, beweer hy slegs dat hy vir beskuldigde 1 bang was; hy kon die rede daarvoor nie verduidelik nie behalwe dat hy gehoor het dat beskuldigde 1 "an evil man" is. In kruisondervraging van beskuldigde 1 is dit namens appellant gestel dat toe hy hom probeer keer, hy (beskuldigde 1) hom met 'n mes gedreig het en dat hy (appellant) Ngwenya daarvan vertel het. Hierdie aantygings is nòg aan Ngwenya gestel nòg in appellant se eie getuienis beweer. Hy het net getuig dat toe beskuldigde 1 oorledene gestee het, hy geskrik het. Dit is onnodig om uitsluitel te gee oor appellant se vorige ooreenstemmende verklaring aan Ngwenya. Al word dit aanvaar, veral inagnemend dat dit deur die Staat gelei is,

dra

dra dit, myns insiens, geen gewig nie. Non constat dat dit nie 'n vroeëre versinsel was nie. Bygevolg kan geen beswaar gemaak word teen die verhoorhof se versuim om dit in die guns van appellant te neem nie. Wat die beweegrede vir die aanval op oorledene betref, is daar veel te sê vir die bevinding dat dit roof was. Selfs al word dit aangeneem dat dit nie bewys is nie, sodat geen motief vir die stekery daargestel is nie, is ek tevrede dat (inaggenome bogemelde oorwegings en, sonder om oor die hoof te sien dat dit nie nodig is dat appellant se getuienis geglo moet word nie maar slegs dat dit redelik moontlik moet wees) Ramashala se getuienis van die betrokke aand se gebeure korrek deur die verhoorhof aanvaar is.

Die

Die tweede en oorblywende vraag is of, op so-
 danige getuienis, die enigste redelike afleiding is dat
 appellant en beskuldigde 1 kragtens h gemeenskaplike oog-
 merk opgetree het. Dit ontstaan omdat, luidens Ramashala
 se weergawe, dit nie gesê kan word wie die noodlottige wond
 toegedien het nie en of appellant oorledene inderdaad ge-
 steek het. Daar was geen bewering dat daar bloed aan
 appellant se mes was nie. In die lig hiervan moet die
 saak benader word op die basis dat dit beskuldigde 1 was
 wat oorledene gesteeke het. Selfs op hierdie veronderstel-
 ling is ek die mening toegedaan dat die vraag bevestigend
 beantwoord moet word. Wat die Staat wel bewys het, is
 onder andere die volgende. Appellant moes bewus gewees

het

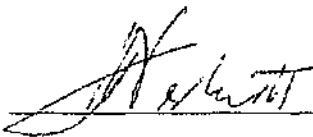
het dat beskuldigde 1, met wie hy die aand saam geloop
het, in besit van 'n mes was en dat hy oorledene gesteeke
het. Hy het ook met 'n mes gewapen, oorledene aan sy
een arm beetgehad en met hom geworstel. Hierdie feite
het prima facie aangedui dat appellant, met die nodige
opset, hom met beskuldigde 1 se aanval op die oorledene
vereenselwig het en aan sodanige aanval deelgeneem het.
Deur valslik te beweer dat hy gepoog het om beskuldigde 1
te keer, het appellant versuim om vir sy optrede teenoor
die oorledene 'n verduideliking te verskaf. In die af-
wesigheid daarvan het bogemelde bewys afdoende geword.

Om saam te vat, ek is tevrede dat die verhoorhof
se bevinding dat die Staat daarin geslaag het om te bewys

dat

dat appellant aan moord skuldig is, korrek is.

Bygevolg word die appèl afgewys.

H NESTADT, Wn AR

JOUBERT, AR	}	Stem saam
BOSHOFF, AR		